

Natte grond, nieuwe kansen: lisdodde in de hoofdrol

Op het erf van het Biosintrum houden ze hem trots omhoog: een stevige isolatieplaat, klaar voor de bouw. Gemaakt van lisdodde, geoogst op natte grond. Deze plant groeit waar gras niet meer wil. En juist dat maakt hem zo waardevol. Lisdodde als hét antwoord op bodemdaling en hoge CO₂-uitstoot. Dit project laat zien wat er mogelijk is als boer, bouwer, ontwerper en onderzoeker samenwerken. Met steun van de EIP-subsidie bouwen ze aan een compleet nieuwe keten. Projectdrager Petra Boorsma: “Dit móet gebeuren, en wij zijn alvast begonnen.”

De nieuwe logica van land

Zo’n 40% van de Friese landbouwgrond is veenweide: een natte bodem vol oud plantenmateriaal. Als dit materiaal droogvalt, begint het te rotten. Met bodemdaling en CO₂-uitstoot als gevolg. De oplossing? Het waterpeil omhoog.

“Maar dat heeft flinke impact op boeren,” zegt boer Aen Age Jongbloed. “Een stuk land onder water zetten? Dat voelt als waardeverlies. Gras verbouwen lukt niet meer, en met machines kom je er niet. Daar zit een boer niet op te wachten. Dus móet je op zoek naar een alternatief: iets wat je met die grond wél kunt.”

Bij het [Biosintrum](#) in Oosterwolde zien ze die noodzaak als kans. “Waar het water stijgt, moet de landbouw mee veranderen,” zegt projectleider Erik Oesterholt. Samen met Petra Boorsma verbindt hij partijen om dat mogelijk te maken. Petra: “Een nieuwe manier van boeren, die past bij natte grond én bij de bouw van de toekomst.”

Van plant tot plaat

Op de Hegewarren liggen tien hectare vol natte teelten. Hier is al volop door het Biosintrum geëxperimenteerd met lisdodde. “We hebben geleerd: hoe teel je het, hoe oogst je het,” vertelt Petra. “In deze nieuwe fase – mede mogelijk gemaakt door EIP-subsidie – onderzoeken we vragen als: hoe droog je het, en hoe maak je er een product van, zoals een isolatieplaat?” Zo groeit het project uit tot een complete ketentest.

Makkelijk is het niet. Want lisdodde groeit dan wel vanzelf langs de slootkant, grootschalige teelt vraagt om een totaal andere aanpak. “Je kunt niet zomaar een standaardmachine het veld in sturen,” zegt Erik. “Bij natte teelten is alles anders: oogsten, drogen, saneren. En uiteindelijk moet het eindproduct ook nog voldoen aan de normen in de bouw.”

Aan één tafel

Precies daarom brengt het Biosintrum experts uit de hele keten samen: [Jongbloed Agro BV](#), [Bouwgroep Dijkstra Draisma](#), [Studio Tjeerd Veenhoven](#) en [Stichting Veen Innovatie Polder Hegewarren](#). “Alle schakels aan één tafel,” zegt Erik. “De één weet alles van de bodem, de ander van bouwnormen, en weer een ander van productdesign. Die combinatie maakt het zo krachtig.”

Aen Age vult aan: “En ik bewaak de boerenrealiteit. Je kunt iets moois maken, maar als een boer het niet rendabel kan telen, komt het niet van de grond. En als het bouwbedrijf het niet afneemt, heb je ook niks. Alleen als álle stappen kloppen én het commercieel interessant is, kun je echt verder. Dan heeft iedereen er belang bij.”

Petra knikt: “En elke schakel stopt er zoveel tijd en energie in, dat is echt mooi om te zien. We doen het omdat we erin geloven. Dit móet gebeuren, en wij zijn alvast begonnen.”

Drones, ganzen en droogstraten

Die overtuiging zie je terug in de aanpak: pionieren, proberen, verbeteren. De eerste velden met lisdodde zijn nog met de hand geplant. Daarna kwamen drones om zaadjes te verspreiden en pompen om ze nat te houden. “Inmiddels heb ik het alweer een slag beter gedaan,” zegt Aen Age. “Je merkt: elk jaar wordt het makkelijker. En we blijven zoeken.”

Soms zit de uitdaging in onverwachte hoek. “Ganzen bijvoorbeeld, die vinden lisdodde heerlijk, ontdekten we al snel,” zegt Petra. “We gebruiken nu schriklinten, maar dan heb je ook ineens met faunawetgeving te maken.” Ook beleid loopt achter. “Je kon lisdodde niet eens aanklikken als teelt. Zulke dingen ontdek je pas in de praktijk.”

Juist daarom is subsidie onmisbaar. “Omdat je tijd nodig hebt. En ruimte voor *trial and error*,” zegt Aen Age. Petra: “We hebben al veel getackeld en gaan vast nog meer tegenkomen. Maar wat precies? Dat weet je op papier nooit. Daarvoor moet je het eerst dóén.”

Komend jaar zetten de partners een volledige droogstraat en verwerkingslijn neer. Petra: “We hebben het al kleinschalig getest. Nu doen we het in het groot: tonnen lisdodde oogsten, drogen, persen, isolatie en plaatmateriaal maken.” Erik: “Zodat we straks kunnen zeggen: deze machines heb je nodig en dit is het recept.”

‘Local for local’

“Er zijn genoeg bouwbedrijven die dit willen,” zegt Erik. “Een écht product, biobased en bruikbaar. Is het er eenmaal – en klopt de prijs – dan is het zo verkocht.” Maar: “Daarvoor is schaalgrootte nodig,” vult Petra aan. “En een nieuwe standaard: biobased bouwen als uitgangspunt.”

En het mooie? Dat kan gewoon lokaal. “De planten groeien hier, we verwerken ze hier, en we isoleren er straks huizen mee; gewoon hier in de regio,” zegt Petra. “Je hoeft niets meer de wereld over te slepen. Dit is *local for local*, en juist dat maakt het zo duurzaam.”

En het klimaat wint mee

Want lisdodde is goed voor boer en bouw, maar óók voor het klimaat. De plant neemt CO₂ op, en als bouw materiaal blijft die uitstoot jarenlang opgeslagen in muren en plafonds. “Zo onttrek je dus CO₂ aan de lucht,” zegt Erik. “En dat is hard nodig, zeker in een sector met een hoge uitstoot.”

Maar dat is nog niet alles. Lisdodde vergroot de biodiversiteit, filtert water en helpt om zoet water vast te houden. Petra: “Vroeger pompten we overtollig water direct weg. Maar met drogere zomers moeten we juist buffers aanleggen. Natte teelten houden water vast én zuiveren het. Een echte ‘nature-based solution’ dus, en wij bouwen er ook nog eens een complete productieketen omheen. Dat wordt straks goud waard.”

‘Duurzaamheid moet je doen’

De betrokken partijen kijken al verder vooruit. Aen Age: “Als dit straks goed draait, kun je toewerken naar een coöperatie. Dan breng je boeren en afnemers samen in een keten die zichzelf kan bedruipen. Maar eerst moet de techniek kloppen, en daar werken we nu hard aan.”

Voor andere ondernemers is de belangrijkste les: begin gewoon. “Als je een goed idee hebt, ga ervoor,” zegt Erik. “En zorg dat je iemand naast je hebt die de weg weet in subsidie land, zoals wij met subsidieadviseur Frans Debets. Elke organisatievorm zit anders in elkaar. Het scheelt zó veel als iemand precies weet wat kan en mag.” Petra vult aan: “Dankzij de expertise van Frans konden we een sterke aanvraag neerleggen. Gelukkig maar, want zonder subsidie was dit nooit van de grond gekomen. Maar mét kun je samen iets nieuws opbouwen.”

Erik sluit af: “Daar gaat het over: duurzaamheid moet je dóén. Geen rapport in een la, maar iets echts. Iets wat je kunt voelen, vasthouden, doorgeven.”

Dit project wordt mede mogelijk gemaakt door EIP: een subsidie van SNN voor innovatieve samenwerkingen in de agrarische sector.